

5- MASHG'ULOT. TANQID VA TANQIDIY FIKRLASHNING MUHIMLIGI

Mashg'ulotning maqsadi: tanqid va tanqidiy fikrlashning muhimligi haqidagi tasavvurlarini shakllantirish.

Vazifalar:

- * tanqidiy fikrlash qobiliyatini shakllantirish;
- * shaxsiy resurslarni, imkoniyatlarni bilish;
- * o'z-o'zini tanqidiy tahlil qilish ko'nikmalarini egallash;

Davomiyligi: 1 soat 20 daqiqa

Reja:

№	Trening mazmuni	Davomiyligi	O'quv vositalari	Mashq maqsadi
1-sessiya. Kirish qismi				
1.	Videorolik	15 daq.	Kompyuter, videoproektor, kolonka	tanqid va tanqidiy fikrlashning muhimligi haqidagi tasavvurlarini shakllantirish
2.	"Chalkashlik" mashqi	10 daq.	Katta xona	psixo-emotsional stressni bartaraf etish
3.	"Mening portretim quyosh nurida" mashqi	15 daq.	Xar bir ishtirokchi uchun ruchkalar, markerlar, A 4 qog'ozlari	o'zini so'zsiz qabul qilish qobiliyatini shakllantirish
2-sessiya. Asosiy qism				
4.	"Pushti buta" mashqi	10 daq.	Xar bir ishtirokchi uchun ruchkalar, markerlar, A 4 qog'ozlari	o'z shaxsiyatining resurslarini, imkoniyatlarini bilish

5.	"Mening Koinotim" mashqi	10 daq.	Xar bir ishtirokchi uchun ruchkalar, markerlar, A 4 qog'ozlari, tarqatma savollar	o'z salohiyati, shaxsiy rivojlanish resurslari haqidagi g'oyani shakllantirish
6.	"Muammoli vaziyatlarni hal qilish bo'yicha trening"	10 daq.	Barcha ishtirokchilarga qog'oz-ruchka, flipp-chart.	qiyin vaziyatlardan chiqishning konstruktiv va konstruktiv bo'lmagan usullarini tahlil qilish; muammolarni konstruktiv usullar bilan hal qilishda ishtirokchilarning faol pozitsiyasini ro'yobga chiqarish va muammoli vaziyatni hal qilish strategiyasini yaratishda yordam beradigan algoritmi berish; qiyin vaziyatda o'ziga va boshqalarga yordam berish ko'nikmalarini rivojlantirish
3-sessiya. Xulosa qismi				
7.	Qayta aloqa	10 daq.	Barcha ishtirokchilarga qog'oz-ruchka, flipp-chart.	Kunning sarhisobini qilish
Jami: 1 soat 20 daq.				

Trening borishi.

1-sessiya. Kirish qismi

Videorolik: "TANQID VA TANQIDIY FIKRLASHNING MUHIMLIGI"

Hozirgi kunda globallashayotgan tezkor zamonda yashar ekanmiz, axborotlar ko'lami juda keng. Shunday vaqtlar keladiki, inson bu axborotning qanchalik rost yoki yolg'on ekanligini anglay olmaydi. Bunday vaziyatlarda insonga tanqidiy fikrlash qobiliyati yordam beradi. Tanqidiy fikrlash haqida so'z ketar ekan, avvalo fikrlashning o'zi nima ekanligiga to'xtalib o'tsak.....

Tanqid qilish - bu qilingan yoki qilinmagan kamchiliklarning belgisi.

Tanqidiy fikrlash - bu hamma narsani tanqid qilish emas. Bu bizga kelayotgan ma'lumotlarni tahlil qilish, uni shubxa ostiga olib, asoslarini tekshirish va albatta vaziyatni mustaqil baholab qaror chiqarish.

Yunon tilidan tanqidiy fikrlash - tanqidiy fikrlash. kritikos - "mulohaza qilish qobiliyati »

Boshqacha qilib aytganda, tanqidiy fikrlash - bu nafaqat olingan ma'lumotni qabul qilibgina qolmay, balki uning ishonchliligini aniqlashga, masalani turli tomonlardan ko'rib chiqishga, ushbu ma'lumotni sizga taqdim etgan odamning ma'lumotini tahlil qilishdir.

Tanqidiy fikrlaydigan odam o'zi fikr yuritadi va tashviqotga berilmaydi, ularni boshqarish qiyin. Agar biror kishi tanqidiy fikrlamasa, u yolg'on yoki firibgarlikning qurboni bo'ladi, chunki u olingan ma'lumotni to'g'ri talqin qila olmaydi.

Tanqidiy fikrlashning afzalliklari

- ✓ Ma'lumotlarning aniqligini tekshirish qobiliyati;
- ✓ Ongli nuqtai nazarning mavjudligi va uni himoya qilish qobiliyati;
- ✓ Manipulyatsiya va firibgarlikka qarshi immunitet;

- ✓ To'g'ri qaror qabul qilish va ularning oqibatlarini oldindan bilish qobiliyati;
- ✓ Yangi g'oyalarni idrok etish va ishlab chiqish qobiliyati;

Hamma narsaga shubha qiling. (Rene Dekart)

Oddiy (tanqidiy) fikrlash shunchaki ma'lumotni o'zlashtirish, dalillarni qabul qilishdir.

Huddi ko'zguda aks etgandek (tanqidiy) fikrlash – ma'lumotni "o'rganish", dalillarni baholash.

Birinchi yo'lni passiv fikrlash usuli deb atash mumkin. Biz shunchaki dalillarni qabul qilamiz va xulosa chiqaramiz.

Bugun biz shunday tezkor zamonda yashayapmizki, hamma narsaga ulgurish qiyinroq. Yangiliklarning sifatiga, yuqori darajadagi sarlavhalar soniga e'tibor bering. Turli manbalarda bir xil tushunchaning mohiyati qanday farq qilishi mumkin. Ularning maqsadi tomoshabinlar ongini uyg'otishdir va odamlarni ishontirishdir.

Ikkinchi usul - faol fikrlash usuli va u quyida muhokama qilinadi. Olingan ma'lumotlarni qayta ishlash bilan bog'liq va doimiy kuch talab qiladi. Tanqidiy fikrlaydigan kishi savolga kengroq nazar tashlaydi: u faktlar haqida savol beradi, sabablarni qidiradi va chiroyli taqdim etilgan dalillarni faqat nuqtai nazarlardan biri sifatida qabul qiladi.

Quyida tanqidiy fikrlashning mohiyati va tanqidiy fikrlashni o'rganish usullarini ko'rib chiqamiz:

- ☐ Muammolarni tan olish va ularni hal qilish yo'llarini topish;
- ☐ kerakli ma'lumotlarni to'plash va saralash;
- ☐ Tasdiqlanmagan taxminlarni tan olish;
- ☐ ma'lumotlarni sharhlash va dalillarni baholash;

- xulosalar o‘rtasida mantiqiy bog‘liqlik bor yoki yo‘qligini ko‘rish;
- qonuniy xulosalar chiqarish va ularni shubha ostiga qo‘yish;
- o‘z e‘tiqodlar tizimini qayta qurish va kundalik hayot hodisalari haqida to‘g‘ri fikrlarni shakllantirish.

Tanqidiy fikrlashni sud bilan taqqoslash mumkin. Sudya sudlanuvchini ma‘qullashi yoki yoqlamasligi sababli hukm chiqara olmaydi. U dalillarni ko‘rishi, guvohlarni tinglashi kerak, advokat va prokurorning dalillarini o‘rganishi kerak. Shundagina u xolis hukm chiqarishi mumkin. Agar sudya faqat bitta tomonni tinglasa va darhol qaror qabul qilsa, bu aniq nuqsonli sudya, rozi bo‘lasizmi? Shu o‘rinda savol tug‘ilishi tabiiy, tanqidiy fikrlashni qanday amalga oshirish mumkin? Bu borada qanday usullardan foydalaniladi.

Inson axborot bilan tanishar ekan, bu axborot avvalo tekshirilishi lozim va savol berilishi maqsadga muvofiq. Xo‘sh, bu ma‘lumotdan kimga foyda, kim manfaatdor, bu yangilik nega aytilyapti yoki bosilib chiqilyapti. Boshqacha qilib aytganda manbaa hamisha tekshirilishi lozim. Qaysi manbaa orqali kelyapti, qaysi olim tilga olinyapti? Bu olim yoki shaxs haqidagi ma‘lumotlar to‘g‘rimi, ya‘ni eshitayotgan ma‘lumotni tekshiring.

Bu kabi holatlarda axborotni boshqalar bilan munozara qilish ham ancha foydali hisoblanadi. Yangilik bilan emas siz undan olgan xulosa ma‘lumotlari bilan fikrni to‘ldirish lozim. Boshqalarning bildirayotgan fikrlarini ham inobatga olish,

ularning keltirayotgan asoslarini ham tinglash fikrni yanada to'ldirish uchun xizmat qiladi.

Tanqidiy fikrlashni turli vosita va metodlar yordamida amalga oshirish mumkin. Tanqidiy fikrlashni amalga oshirishga yordam beruvchi vositalardan eng samaralisi kitob o'qish hisoblanadi. O'qiganda ham maishiy badiiy kitoblar emas, ilmiy-ommabop, o'z g'oyasiga ega sifatli adabiyotlar yoki klassik adabiyotlar o'qish tavsiya qilinadi.

Tanqidiy fikrlash chog'ida e'tibor qilinishi lozim bo'lgan eng boshlang'ich narsa bu- suhbatdosh so'zlarining tuzilishiga e'tibor qilishdir. Agar suhbatdosh so'zlashayotganda *"menimcha"*, *"nazarimda"*, *"balki"* kabi so'zlarini ishlatsa, demak bu axborot argumentlari unchalik ishonchli emas, uni tekshirish lozim. Bu kabi vaziyatda savol berib , axborotga aniqlik kiritishning ayni vaqti.

2. "Chalkashlik" mashqi.

Maqsad: psixo-emotsional stressni bartaraf etish.

Bir kishi xonani tark etadi, qolganlari esa qo'llarini chalkashtirib chigal doira hosil qiladilar. Xonaga qaytgan ishtirokchining vazifasi chalkashliklarni bartaraf etish va chigalni yechishdir".

Munozara: vazifani bajarish oson bo'ldimi? Nima uchun? Ushbu mashqni muvaffaqiyatli bajarish uchun nima kerak?

3. "Mening portretim quyosh nurida" mashqi.

Maqsad: o'zini so'zsiz qabul qilish qobiliyatini shakllantirish.

Trener: Quyoshni chizing, quyosh doirasining markazida ismingizni yozing yoki portretingizni chizing. Keyin nurlar bo'ylab barcha fazilatlaringizni yozing, o'zingiz bilgan barcha yaxshi xislatlar. Iloji boricha ko'proq nurlar bo'lishiga harakat qiling. Bu: "nima uchun men hurmatga loyiqman?" degan savolga javob bo'ladi. Ushbu rasmni saqlang va qayg'u chekkaningizda, unga qarang va o'zingizni hurmat va muhabbatga sazovorligingizni his eting.

2-sessiya. Asosiy qism

4. "Pushti buta" mashqi.

Maqsad: o'z shaxsiyatining resurslarini, imkoniyatlarini bilish.

Trener: Ko'zlaringizni yuming, bir necha marta chuqur nafas olib, nafas chiqaring va pushti butaga aylanayotganingizni tasavvur qiling. Siz har qanday gullaydigan buta, masalan, pushti atirgul butasi bo'lishingiz mumkin. Qaysi butaga aylandingiz? Bu buta kichikmi yoki kattami? Kuchlimi yoki zaifmi? Bu butada gullar bormi? Agar shunday bo'lsa, qaysi gul? Ular qanday rangda? Ular ko'pmi yoki ozmi? Ular butunlay ochilganmi yoki faqat g'unchalari bormi? Barglari bormi? Ular qanday ko'rinishga ega? Bu butaning shoxlari yoki uning ildizlari qanday? Ular erga qanday chuqur kirgan? Butada tikanlar bormi? Bu buta qayerda o'sadi: hovlida, bog'da, cho'lda, maydonda, oy ostida yoki boshqa joyda? U tuvakda turibdi yoki to'g'ridan-to'g'ri yerdan o'syapdi va ehtimol beton yoki asfalt orqali o'sgan? Butaning atrofida nima bor? U yerda boshqa pushti butalar bormi, yoki u yolg'iz o'di? Daraxtlar, hayvonlar, qushlar yoki odamlar bormi? Bu buta nima uchun yashaydi? Unga kim g'amxo'rlik qiladi? Ob-havo yaxshimi? Butaning atrofida devor bormi, ehtimol toshlar yoki qoyalar bormi? Ko'zlaringizni oching va atrofdagi manzara fonida pushti butani chizing. Rasmingiz eng yaxshi ish bo'ishi muhim emas. Endi har kim o'z rasmini izohlab beradi.

5. "Mening Koinotim" mashqi.

Maqsad: o'z salohiyati, shaxsiy rivojlanish resurslari haqidagi g'oyani shakllantirish.

Trener: A4 formatidagi varaqning markazida quyoshni chizing va unda "Men" so'zini yozing. Markazdan quyosh nurlarini (18-20 ta) chiziqlarda chizing. Har bir nurda savol yozing va nur ostida javob bering:

- * Qanday qobiliyatlarim bor?
- * Menga qanday kitoblar yoqadi?
- * Qaysi musiqa janrlarini afzal ko'raman?
- * Nima haqida orzu qilaman

- * Nima haqida eslayman?
- * Mening xarakterim nima?
- * Ertalab qanday kayfiyatda uyg'onaman?
- * Boshqalardan ko'ra yaxshiroq nima qilishim mumkin ?
- * Mening sevimli mashg'ulotim nima?
- * Mening qiziqishlarim va sevimli mashg'ulotlarim bormi?
- * Kelajakda kim bo'lishni xohlayman?
- * Menda ko'proq narsa bor: o'ziga ishonch yoki uyatchanglikmi?
- * Menda hazil tuyg'usi bormi?
- * O'zinga qanday munosabatda bo'laman?

Trener o'quvchilarning har birini "yulduz xaritasi" ning qancha imkoniyatlarga ega ekanligini, qanchalik noyobligini, insonning hayotda muvaffaqiyatga erishishiga yordam beradigan har bir kishi uchun umumiy bo'lgan fazilatlar mavjud degan xulosaga olib keladi.

6. "Muammoli vaziyatlarni hal qilish bo'yicha trening".

Maqsad: qiyin vaziyatlardan chiqishning konstruktiv va konstruktiv bo'lmagan usullarini tahlil qilish; muammolarni konstruktiv usullar bilan hal qilishda ishtirokchilarning faol pozitsiyasini ro'yobga chiqarish va muammoli vaziyatni hal qilish strategiyasini yaratishda yordam beradigan algoritmnini berish; qiyin vaziyatda o'ziga va boshqalarga yordam berish ko'nikmalarini rivojlantirish.

Inqiroz sharoitida xatti-harakatlarning ko'p usullari mavjud. U yoki bu xatti-harakatlarning qanchalik samarali ekanligini darhol tushunish oson emas. Harakat qilish va xatti-harakatlarning eng samarali usulini tanlash uchun sizga "dala sharoitida" ma'lum bir treningdan o'tish imkoniyati beriladi.

“Miyaga hujum”.

Yoshlar, sizning yoshingizdagi odamlar hayotida qanday qiyinchiliklar, muammoli, tanqidiy vaziyatlar yuz berishi mumkin?

Ushbu vaziyatlarda odamlarning xulq-atvorining odatiy usullari qanday? (Flipp chartda yozuvlar).

Odatda inqirozli vaziyatda qanday harakat qilaman? (o'smirlar o'z-o'zini tahlil qilishlari uchun savol).

Ushbu usullarning barchasini konstruktiv va konstruktiv bo'lmagan tarzda taqsimlash. (Flipp chartda yozuvlar).

Konstruktiv bo'lmagan usullarning oqibatlari: (spirtli ichimliklar, psixofaol moddalar, tamaki chekish): xavotirlanish saqlanadi va to'planadi; muammoni yechimi yo'qdek tuyuladi, salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin; psixofaol moddalardan foydalanish-bu tashqariga chiqarmaydigan botqoq; o'z-o'zini yo'q qilish muammoni hal qilishga olib kelmaydi.

3-sessiya. Xulosa qismi

7. Qayta aloqa.

Ishtirokchilar aylana bo'ylab bugungi kun materiallaridan qiziqarli va foydali bo'lgan narsalarni aytib o'tadilar.

Ishning bu bosqichini yozma o'tkazish samaraliroq bo'ladi. Har bir ishtirokchi (yozgan konspektlaridan foydalanmay, faqat xotiralariga tayangan holda) kun davomida bo'lib o'tgan barcha o'yinlar, mashqlar va mini-ma'ruzalarning nomlarini yozadilar. Qiyinchilik tug'ilgudek bo'lsa, guruh yordamidan foydalanish mumkin. Ayniqsa, ketma-ketlikni aytishda.

Guruh bir ovozdan barcha o'yin, mashq va ma'ruzalarning ro'yxatini tuzib chiqqandan keyin, trener har bir ishtirokchidan har bir ish shakli va undan qoniqish darajasini 5 ballik tizimda baholashni taklif qiladi.

Ish jarayonida olingan baholar guruh bilan muhokama qilinishi yoki trenerga keyingi mashg'ulotlarni rejalashtirishda qo'l kelishi mumkin. Qaydlar avvaldan tayyorlab qo'yilgan blankalarda qilinishi ma'qulroq.